Szentek krónikája

SZENT BÁLINT – február 14.

A naptár szerint február 14. Szent Bálint napja, s ugyanezen a napon ünnepeljük Szent Cirill és Metód egyháztanítók, Európa védőszentjei ünnepét is. Szent Bálint a jegyesek és fiatal házasok védőszentje, az epilepsziások és hasfájósak, szívbetegek patrónusa. A név a latin *valens* – egészséges, erős melléknévből ered.

Szent Bálintot említvén, nem egy személyről, hanem kettőtől kell megemlékeznünk. Egyikük ókeresztény vértanú, a Rómához közeli Terni város püspöke. A III. században, II. Claudius uralkodása idején fejezték le 269. február 14-én, mert titokban párokat adott össze, ellenszegülve ezzel Claudius császár törvényének, amely átmenetileg megtiltotta a házasságkötéseket. A szentéletű püspök, a római történetírás szerint, járta a város utcáit, és hirdette a járókelőknek, szeressék jobban asszonyaikat, gyermekeiket, inkább, mint háborúba menjenek. E főpapnak szokása volt az is, hogy a római ifjú házaspárokat saját kertjéből szedett virágcsokorral örvendeztette meg. Ez annyira feldühítette a császárt, hogy Valentinus püspök fejét vetette. A Terni püspök legendáját az Érdy-kódex így adja elő: „Asterius, börtönének őre azt mondotta neki *(a raboskodó püspöknek)*, hogy hisz, ha vak leányát meggyógyítja. Erre Bálint püspök imádságod tevén, megvilágosojtá ő vak leányát." Az őr és leánya is felvették a kereszténységet; később maguk is halállal lakoltak hitükért. A VIII. században emeltek Szent Valentinus tiszteletére templomot, Terni közelében, ahol sírhelye található. Gelasius pápa 496-ban rendelte el, hogy Szent Valentinus napját február 14-én ünnepeljék. Így vált Bálint a jegyesek és fiatal házasok védőszentjévé Európában.

A másik Bálint, szintén szent püspök volt (ünnepe Németföldön a püspök halálának napja – 476. január 7.), akinek ereklyéi a passaui székesegyházba kerültek, és így a passaui egyházmegye társpatrónusa is lett. A püspök Rätien városában (Dél-Tirol) gyógyította az epilepsziásokat, nyavalyatörőseket, görcsben szenvedőket. Németországban, Ausztriában, ott is Tirolban különösen ezen betegségben szenvedők bizakodnak a segítségében. A nyakukban hordott *bálintkereszt*, *frász(epilepszia)kereszt* (Valentinskreuz, Fraisenkreuz) a betegség elriasztását célozza. Ebből ered, hogy Szent Bálint betegekkel a lábánál van ábrázolva.

Szent Bálint (falfestmény, Ausztria)

A szerelmesek, a jegyesek és nyavalyatörősök védőszentje nagyon népszerű, ábrázolása templomainkban igen gyakori. Bálint képe föltűnik *Bélakorompa* (Kremna, 1516), *Kassa* (1440, Erazmus társaságában), *Zsidve* (Jidveu, 1518), *Szászbogács* (Bagaciu, 1518) szárnyasoltárain, más gyógyító szentek társaságában a kassai székesegyház Mettertia-képén (1516), továbbá az esztergomi Keresztény Múzeum hazai táblaképein. Egykorú faszobrát őrizte meg *Mateóc* (Matejovce 1490).

Bálintot tiszteli védőszentjéül egy *besztercebányai* kápolna (1480), valamint *Szentkereszt* (Križoviany), *Györke* (Ďurkov), *Lédec* (Ladce), *Krempach* középkori temploma. Oltármestersége volt Szepeshelyen (Spišské Pohradie).

A *gyöngyösi* Szent Orbán-templomban képe függ: *Szent Bálint betegségben sínylődők pártfogója.*

A XVIII. században betelepült németek körében felbukkanó, Bálint tiszteletére szentelt kápolnák, templomok: *Kiskőszeg* (Batina, 1758), *Szajk* (1760, Vendel társaságában), *Németbóly* (1771) már nem közvetlen fejleményei hazánk középkori Bálint-tiszteletének. *Szajk* említett Bálint-kápolnája a hazai parasztépítészet barokk ihletben fogant remeklése (1760). Régi oltárképén az egykorú szülőföldi hagyomány summázásaként Bálint és Vendel feje fölött a *Mariahilf* is látható: Bálint a betegek, Vendel a jószág oltalmazója, Mária pedig az új hazába induló jámbor bajor nép vezércsillaga. A kápolna falát német szokás szerint régebben fogadalmi képek borították. Sajnos, ma egy sincs belőlük.

Kis-Magyarországon Bálint-freskó ékesíti ma is a baranyai Töttös Szent Erzsébet-templomának mennyezetét, és a közeli Bolyban áll a mai terület egyetlen Szent Bálint tiszteletére szentelt kápolnája.

Bálint-nappal kapcsolatban gazdag a néphagyomány. Általánosan elterjedt hiedelem, miszerint a madarak ezen a napon tartják a menyegzőjüket, párt választanak. Ha csiripelésük messzire hallatszik, jó idő lesz. Sok helyütt magokat is szórnak nekik, hogy segítsék örömüket. Másutt a fákra perecet, aprósüteményeket aggatnak, és a gyerekek együtt lakodalmaznak, ujjongnak a madarakkal.

Koczka Tamásné